

בראשית פרק מה: יוסף מתגלה לאחיו

מבוא

בפרקנו מגיע סיפור מפגש יוסף ואחיו לשיא. יוסף מתוודע לאחיו ואומר במפורש: "אֲנִי יוֹסֵף". נבחן את השאלה מדוע שעת הגילוי הייתה דווקא עכשיו, ומה היו התגובות השונות לגילוי מרעיש זה. נעמוד על אחת מתפיסות היסוד של אמונתנו העומדת בבסיס דברי יוסף "וישלחני אלקים".

שאלה מכוונת למידה

- מדוע דווקא עכשיו בחר יוסף להתגלות, ואינו יכול עוד להתאפק?
- מהי המשמעות לאמירתו של יוסף לאחיו 'לא אתם שלחתם אותי'?
- מה היו התגובות השונות להתגלותו של יוסף?

הגילוי: "אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם"

"הוציאו כל איש מעֲלָיו"

בראשית מה

- (א) ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעֲלָיו ולא עמד איש אתו בהתנדע יוסף אל אָחִיו: (ב) ויתן את קלו בבכי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה:
- (ג) ויאמר יוסף אל אָחִיו אֲנִי יוֹסֵף העוד אבי חי ולא יכלו אָחִיו לענות אתו כי נבהלו מפָּנָיו:
- (ד) ויאמר יוסף אל אָחִיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי ויִגְשׁוּ ויאמר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מִכְרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם:

רמב"ן בראשית מה, א

[א] והנכון בעיני, שהיו שם מבית פרעה ומן המצרים אנשים רבים יָחִלוּ פָּנָיו (דיברו אל ליבו) למחול לבנימין, כי נכמרו רחמיהם על תחנוני יהודה, ולא יכול יוסף להתחזק לכולם. ויקרא לעבדיו הוציאו כל איש נכרי מעלי כי אדבר עמהם, ויצאו מעליו, ובצאתם מעליו נתן את קולו בבכי, וישמעו מצרים ואנשי בית פרעה המוצאים מעליו כי עודם בחצר החיצונה....

[ב] וטעם בהוצאה, שהוציאם משם כדי שלא ישמעו בהזכירו להם המכירה, כי תהיה להם לחרפה. וגם אליו למכשול - שיאמרו עבדי פרעה ומצרים עליהם, אלו אנשי בוגדות, לא יגורו בארצנו ולא ידרכו בארמנותינו, בגדו באחיהם, גם באביהם בגדו, מה יעשו במלך ובעמו, וגם ביוסף לא יאמינו עוד.

1. עיין בדברי הרמב"ן, וענה:

- א. לפי הרמב"ן בקטע א, מה הייתה השפעה של נאום יהודה על לאנשים המצריים שנכחו שם?
- ב. לפי הרמב"ן בקטע ב, מדוע יוסף רצה שאף אדם, מהפקידות המצרית או מהמשרתים המצריים, לא יהיה נוכח בשעה שהוא מתגלה לאחיו? (פרט שתי סיבות)
- ג. לפי הרמב"ן בקטע ב, איזו מידה טובה ניתן ללמוד מהתנהגותו של יוסף?

"החפץ חיים" מצביע על המידות הטובות שניתן ללמוד מהתנהגותו ל יוסף:

☒ ר' ישראל מאיר מראדין, חפץ חיים, שער התבונה, פרק ו
 אם ארע לו שהתנהג עמו חברו באיזה דבר שלא כהוגן, אעפ"כ צריך להזהר שלא לנקום ממנו ולנטור את השנאה עליו, אלא צריך שימחה הדבר מליבו... ולך נא ראה בזוהר הקדוש פרשת מקץ גודל מעלת האיש שמשלם טובה תחת רעה בוא ראה יוסף, לא די שלא שילם רעה לאחיו אלא עשה עמהם טובה, וכך דרכם של צדיקים תמיד, בזכות זה הקב"ה מרחם עליהם תמיד בעולם הזה ובעולם הבא. (מתורגם מארמית)

מדוע יוסף התגלה דווקא עכשיו?

2. "ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף". מדוע יוסף התגלה דווקא בנקודת הזמן הזו?
 לשאלה זו ניתן להציע ארבעה הסברים שונים. כתוב את ההסברים השונים בטבלה שלפניך.

ההסבר בלשונך, מדוע יוסף התגלה לאחיו דווקא עכשיו?	בעל השיטה
	(1) לפי פשוטו של מקרא
	(2) לפי בעל "עקידת יצחק" ואברבנאל (שלמדנו בפרקים מב, ו-מד)
	(3) לפי הרמב"ן (שלמדנו בפרק מב)
יוסף מעולם לא ידע מה האחים סיפרו לאביו יעקב, על היעלמותו. הוא לא ידע שהם רימו את אביהם ואמרו לו שיוסף מת כשחיה רעה טרפה אותו. יוסף, במשך שנים רבות במצרים, התפלא על אביו שלא שלח שליחים לחפשו, ולאט לאט הוא הגיע למסקנה הכואבת, אך די מתבקשת, שאביו למרות אהבתו אליו החליט לשלח אותו ממשפחתו (האחים כנראה הצליחו לשכנע אותו שיוסף לא ראוי), כפי שאברהם שילח את ישמעאל - ובחר ביצחק, וכפי שיצחק שילח ממשפחתו את עשו בנו אהוב - ובחר ביעקב. אלא שבנאום של יהודה התגלה ליוסף גודל הטעות שבה הוא חי לאורך הכל שנים. יהודה בניסיון לשכנע את השליט המצרי לבטל את רוע הגזרה מספר בדרך אגב "ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי, ויצא האחד מאתי ואמר אף טרף טרף ולא ראיתיו עד הנה. ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאלה" (כז-כט). בדברים אלו נחשפה האמת באוזני יוסף, רק עתה הוא הבין שאביו הוטעה, שאביו חשב כל השנים שהוא נטרף ומת. עתה התברר ליוסף שכל השנים הללו אביו חי בצער, ושהוא מתאבל על בנו אהוב, ולכן הוא גם לא חיפש אותו. אין פלא שכשיוסף מתגלה לאחיו התגובה הראשונה שלו הייתה "ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי" כלומר אבי עדין חי? עדין לא שכח אותי? עדין רוצה בי?	(4) לפי הרב יואל בן נון (במאמרו "הלם הגילוי")

תגובת האחים לגילוי

בראשית מה

- (ג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא יָכְלוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו :
- (ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר מָכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם :
- (ה) וַעֲתָה אֵל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מָכַרְתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי לְמַחִיָּה שָׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם :
- (ו) כִּי זֶה שָׁנְתִים הֲרַעַב בְּקָרֵב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חֲרִישׁ וְקָצִיר :
- (ז) וַיִּשְׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם לְשׂוֹם לָכֶם שְׂאֵרִית בְּאֶרֶץ וְלַחֲתוּת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה :
- (ח) וַעֲתָה לֹא אַתֶּם שָׁלַחְתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי הֵאֱלֹהִים וַיְשִׁימֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאֲדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמַשְׁלַל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם :
- (ט) מִהָרָו וַעֲלוּ אֶל אָבִי וְאֶמְרָתֶם אֵלָיו זֶה אָמַר בְּנֵד יוֹסֵף שְׂמַנִּי אֱלֹהִים לְאֲדוֹן לְכָל מִצְרַיִם רְדָה אֵלַי אֶל תַּעֲמֹד :
- (י) וַיִּשְׁבַּת בְּאֶרֶץ גֶּשֶׁן וְהִיִּתָּה קְרוֹב אֵלַי אֶתְּהָ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקָרְךָ וְכָל אֲשֶׁר לְךָ :
- (יא) וְכָל־כְּלִיתִי אֶתְּךָ שֶׁם כִּי עוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן תִּנְרַשׁ אֶתְּהָ וּבִיתְךָ וְכָל אֲשֶׁר לְךָ :
- (יב) וְהֵנָּה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינַי אָחִי בְּנִימִין כִּי כִּי הִמְדַּבֵּר אֵלֵיכֶם :
- (יג) וְהִגְדַּתֶם לְאָבִי אֶת כָּל כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר רְאִיתֶם וּמִהֲרַתֶּם וְהוֹרְדַתֶּם אֶת אָבִי הֲנֵה :
- (יד) וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרֵי בְּנִימִין אָחָיו וַיִּבְכֶּה וּבְנֵימִין בָּכָה עַל צַוְאָרָיו :
- (טו) וַיִּנְשָׁק לְכָל אָחָיו וַיִּבְכֶּה עֲלֵהֶם וְאֶחָדֵם כִּן דָּבָרוֹ אָחָיו אֹתוֹ :
- (טז) וְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה לֵאמֹר בָּאוּ אָחֵי יוֹסֵף וַיִּיטֹב בְּעֵינַי פְּרָעָה וּבְעֵינַי עֲבָדָיו :

3. עיין בפסוקים: ג-טו, וענה:

א. (1) מה הייתה התגובה הראשונה של האחים? (בסס את תשובתך על הכתוב)

(2) וכיצד ניתן להסביר את תגובתם זו?

ב. (1) מה הייתה תגובתם השנייה? (בסס את תשובתך על הכתוב)

(2) מה גרם להם לשנות את תגובתם? (שני דברים)

תגובתם של פרעה ועבדיו

בראשית מה, טז

וְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה לֵאמֹר בָּאוּ אָחֵי יוֹסֵף וַיִּיטֹב בְּעֵינַי פְּרָעָה וּבְעֵינַי עֲבָדָיו :

רמב"ן

כי היה הדבר להם לחרפה שימשול בהם איש נכרי עבד מבית האסורים יצא למלוך. ועתה בבוא אליו אחים נכבדים, ונודע כי הוא הגון להתייצב לפני מלכים, שמחו כולם בדבר.

4. עיין בפסוק טז, ובדברי הרמב"ן, וענה:

א. לפי פשט הכתובים, מדוע הידיעה על הגעת אחי יוסף הייתה טובה בעיני פרעה ועבדיו?

ב. לפי הרמב"ן, מדוע הידיעה על הגעת אחי יוסף הייתה טובה בעיני פרעה ועבדיו?

הסיבתיות הכפולה

בראשית מה

- (ה) וַעֲתָה אֶל תַּעֲצְבוּ וְאֵל יְחִיר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרָתֶם אֹתִי הִנֵּה כִּי לְמַחֲזָה שָׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם :
- (ו) כִּי זֶה שְׁנֵתִים הֶרְעַב בְּקָרֵב הָאָרֶץ וְעוֹד חֶמֶשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חֵרִישׁ וְקָצִיר :
- (ז) וַיִּשְׁלַחֲנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם לְשׁוֹם לְכֶם שְׂאֵרִית בְּאָרֶץ וּלְהַחֲיוֹת לְכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה :
- (ח) וַעֲתָה לֹא אַתֶּם שָׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁימֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאָדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אָרֶץ מִצְרָיִם :

כחלק מדברי ההרגעה שאומר יוסף לאחיו, הוא מרגיע אותם על ידי שימוש בעיקרון של "הסיבתיות הכפולה".

הסיבתיות הכפולה

מה גורם לאירועים מסוימים בתנ"ך להתרחש?

"הסיבתיות הכפולה" יש בה כדי להציע הסבר בשני מישורים שונים :

- א. במישור האנושי-הארצי:** הסבר שאירוע מסוים התרחש כתוצאה של סיבה ומסובב ארציים, אנושיים וטבעיים.
- ב. במישור האלוקי-רוחני:** הסבר שאירוע מסוים התרחש כתוצאה מהתערבות אלוקית רוחנית וזה כחלק מתוכנית כללית של ה' לנהל מהלכים היסטוריים בעולם לפי רצונו.

5. עיין בפסוקים ה-ח, וענה :

- א. סמן במרקר צהוב את מילותיו של יוסף המצביעות על השתלשלות האירועים בגלל הגורם האנושי-ארצי.
- ב. סמן במרקר ירוק את מילותיו של יוסף המצביעות על השתלשלות האירועים בגלל הגורם האלוקי-רוחני.
- ג. הסבר בלשונך, כיצד ניתן להסביר את השתלשלות האירועים ב"פרשת יוסף ואחיו" לפי "הסיבתיות הכפולה"?

6. בפסוקים ה-ח יוסף מתאר את דרך הגעתו למצרים ע"י שני פעלים שונים: "מכר" (פעם אחת) ו"שלח" (3 פעמים). מדוע יוסף עבר משימוש בפועל "מכר" לפועל "שלח"? מה יוסף רצה להביע באמצעות שינוי זה?

התממשותה של ברית בין הבתרים

למרות שברור שיוסף מודע להתנהלות האירועים על פי המישור האלוקי-רוחני, שהרי הוא מפרש את האירועים שהתרחשו עד כה בדרך זו, אך גם הוא לא רואה ולא מודע לתוכנית האלוקית הכוללת. הוא לא מודע לכך שמטרת הירידה שלו למצרים, היא לא רק כדי לדאוג למשפחתו בשנות הרעב, אלא היא חלק מתוכנית רחבה יותר שנאמרה לאברהם ב"ברית בין הבתרים" - שזרעו של אברהם יחיה בגלות ארבע מאות שנה, ולבסוף זרעו ינצח:

בראשית טו

(יג) ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה:
(יד) וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול:

התכנית האלוקית הזאת, העומדת עכשיו לתחיל ולהתממש, תתגלה ליעקב אבינו בנבואה, ערב ירידתו מצרימה. באותה נבואה ישמע יעקב שמדובר בתכנית אלוקית שמטרתה להפוך את בית יעקב לעם גדול ורב במצרים, שבסופו של דבר העם יגאל ויצא ממצרים:

בראשית מו

(א) ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארץ שבע ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק:
(ב) ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה ויאמר יעקב ויאמר הנני:
(ג) ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם:
(ד) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך:

7. על פי הפשט, מי מבין אבות האומה (אברהם, יצחק, יעקב ויוסף) ידע על התוכנית הכוללת של אלוקים, להביא לכך שבמצרים בית יעקב יתרבה ויהפוך לעם, שם ורק לאחר מכן הוא יחזור אל ארץ ישראל? נמק.

חזרת האחים ארצה עם בשורת הגילוי של יוסף

בראשית מה

- (טז) והקל נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף ויטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו :
- (יז) ויאמר פרעה אל יוסף אמר אל אחיך זאת עשו טענו את בעיךכם ולכו באו ארצה כנען :
- (יח) וקחו את אביכם ואת בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ואכלו את חלב הארץ :
- (יט) ואתה צויתה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם :
- (כ) ועיניכם אל תחס על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא :
- (כא) ויעשו כן בני ישראל ויתנו להם יוסף עגלות על פי פרעה ויתנו להם צדה לדרך :
- (כב) לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת :
- (כג) ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך :
- (כד) וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך :

הוראת יוסף לאחיו "אל תרגזו בדרך"

לפניך שני הסברים של רש"י לביטוי " אל תרגזו בדרך":

○ רש"י בראשית מה, כד

אל תרגזו בדרך - לפי פשוטו של מקרא יש לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו להתווכח זה עם זה ולומר: 'על ידך נמכר, אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו לשנאתו'.

○ רש"י בראשית מה, כד

אל תרגזו בדרך - אל תתעסקו בדבר הלכה, שלא תרגזו עליכם הדרך.

○ "לבוש האורה"¹ (פירוש על רש"י)

אל תרגזו בדרך - ...מתוך שיהיו טרודין במחשבתם בדבר הלכה לא תלכו בזריזות... ולכך בקש מהם או ציווה עליהם שימהרו ללכת ולא יאחרו בדרך, גם למען יביאו הבשורה לאביהם מהרה שהוא עודנו חי. וכמו שהיה עליהם תחילת דבריו "מהרו ועלו אל אבי..." (בראשית מה, ט)

☒ "רש"י כפשוטו" (פירוש על רש"י)

אל תרגזו בדרך - לשון מליצה הוא, כאילו הדרך "רוגזת" אליהם ואינה מניחה ללכת בה.

8. לפי כל אחד מהפירושים של רש"י, ממה חושש יוסף, שמביא אותו להזהיר את אחיו "אל תרגזו בדרך".

¹ "לבוש האורה" - ר' מרדכי יפה, פראג-ונציה-פוזנא (1530-1612), פוסק, מתלמידיו של המהרש"ל והרמ"א.

תגובת יעקב אבינו לשמע הבשורה

בראשית מה

(כה) וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרָיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם :
 (כו) וַיִּגְדְּדוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מְשַׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּפֶּג לבו כי לא האמין להם :
 (כז) וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם
 וַיִּרְא אֶת הַעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם :
 (כח) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֶיךָ וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרִם אָמוֹת :

9. מה הם שני השלבים בתגובות יעקב לשמע הבשורה "עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים"?

"ותחי רוח יעקב אביהם"

רש"י בראשית מה, כז

ותחי רוח יעקב - שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו.

דברי רש"י הקצרים מובאים בהרחבה בפירושו של הרד"ק:

רד"ק בראשית מה, כז

ותחי - רוחו שהיתה כמו מתה כמו שאמר ויפג לבו. ורז"ל אמרו: כי זה רוח נבואה שפרשה ממנו מיום שיצא יוסף, כי "אין רוח נבואה שורה אלא מתוך שמחה", וכיון ששמע בבשורת בנו חזרה אליו רוח נבואה זהו שאמר "ותחי". וזהו שלא נאמר לו בנבואה בדבר יוסף כל אותן השנים לפי שהיה אבל ונעצב... ובבאר שבע נגלה אליו אלהים במראת הלילה אחר ששבה אליו רוח נבואה.

10. עיין בפסוק כז, ובדברי רש"י ורד"ק וכנה:

א. "ותחי רוח יעקב" - לפי רש"י והרד"ק, מהו השינוי המשמעותי שחל אצל יעקב בעקבות הידיעה שבנו יוסף חי?

ב. מה הביסוס בכתוב, שמביא הרד"ק, לפירושו (ולפירוש רש"י)?

התגלות ה' ליעקב לפני ירידתו למצרים

בראשית מו

(א) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּבֹא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק :
 (ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַנְּנִי :
 (ג) וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הֵאֱלֹהִי אָבִיךָ אֵל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה כִּי לְגוֹי גָדוֹל אֲשִׁימָךְ שָׁם :
 (ד) אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה וַיֹּסֵף יְשִׁית יְדוֹ עַל עֵינָיֶךָ :

○ **האם יעקב אבינו ידע על מכירת יוסף בידי אחיו?**

נחתום את לימוד הנושא באחת השאלות העולות מפרקי יוסף שלמדנו: האם יעקב אבינו ידע שבניו מכרו את יוסף אחיהם? ננסה להשיב על שאלה זו על פי רש"י ורמב"ן:

○ רמב"ן בראשית מה, כז	○ רש"י בראשית מב, לו
וידברו אליו את כל דברי יוסף - יראה לי על דרך הפשט שלא הוגד ליעקב כל ימיו כי אחיו מכרו את יוסף, אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים, כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם, אף כי יראו לנפשם פן יקצוף ויקללם, כאשר עשה בראובן ושמעון ולוי (להלן מט ג-ז). ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו, ולכך נאמר ויצו אל יוסף לאמר "אָבִיךָ צָנָה לְפָנַי מוֹתוֹ לְאֹמֵר: כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פְּשַׁע אַחִיךָ וְחַטָּאתָם" (בראשית נ, טז-יז). ואלו ידע יעקב בענין הזה (אילו ידע יעקב שהאחים מכרו את יוסף) היה ראוי להם שיחלו פני אביהם במותו (שיתחננו בפני יעקב אבינו לפני מותו) לצוות את יוסף מפיו (שיריה במפורש ישירות ליוסף לא לפגוע בהם לאחר מותו), כי ישא פניו ולא ימרה את דברו (כיון שיוסף יכבד את ציווי אביו ולא ימרה את פיו גם לאחר מותו), ולא היו בסכנה (מיוסף) ולא יצטרכו לבדות מלבם דברים.	(כשהאחים חוזרים ממצרים בפעם הראשונה ומספרים לאביהם את מה שעבר עליהם: ששמעון נשאר במצרים במאסר, ושהשליט המצרי דורש שיורידו אליו את בנימין, יעקב מגיב ואומר: "אֲתִי שְׂפֹלְתָם יוֹסֵף אֵינְנִי וְשִׁמְעוֹן אֵינְנִי וְאֵת בְּנֵימִן תִּקְחוּ עִלַי הֵיוּ כְלָנָה".) אתי שכלתם - מלמד שחשדן שמא הרגוהו או מכרוהו (את שמעון) כיוסף.

11. עיין בפירושים של רש"י ורמב"ן, וענה:

- א. (1) לפי רש"י האם יעקב אבינו ידע שבניו מכרו את יוסף לעבדות?
  - (2) על מה מבסס רש"י את פירושו?
- ב. (1) לפי הרמב"ן, האם יעקב אבינו ידע שבניו מכרו את יוסף לעבדות?
  - (2) על מה מבסס הרמב"ן את פירושו?
  - (3) לפי שיטת הרמב"ן, איזה שבח גדול ניתן ללמד על יוסף?